

Od igre do takmičenja s kozlicom

Kozičanje je stara i poznata igra u srednjoj Podravini. Sumoviti predjeli omogućavali su pastirima da brzo dođu do potrebnih rekvizita za ovu igru. Gotovo svako stablo jasike, graba, hrasta, brešta, klena skrivalo je u svojim krošnjama kozlicu ili batinu.

Dovoljno je bilo zagledati se u pojedinu krošnju spomenutih vrsta drveća i bistro pastirsko oko brzo je zapazilo pogodne grane za kozlicu (tronožac ili četveronožac) i štapove. Odsijecanje rekvizita iz krošnja drveća najčešće se izvodilo u rano proljeće i kasnu jesen, jer tada vegetacija nije počinjala, ili je prestala. Prestajanjem vegetacije, ili umirivanjem krošnja, drvo ima manji postotak vlage, što je u mnogome presudno za kakvoću rekvizita.

Takvi rekviziti bili su čvršći, manje lomljivi, lakši za rukovanje i pogodniji u igri. Kada su stariji rekviziti dotrajali, »zdošli se«, a pastiri su željeli igrati, sjekli su grane i u vegetaciji. Nije bilo nikakvo čudo ako su pastiri odsijecali kozlicu (tronožac, četveronožac) i u svojim skromnim voćnjacima (sa stabala višanja, kruški, šljiva, jabuka, trešanja). Te kozlice imenovali su pridjevima izvedenim iz vlastitih imena: »Ivinova«, »Jozinova«, »Tominoва«, »Štefinova« kozlica. One su se, ipak, razlikovale znatno od onih koje su bile zajedničke.

Dok su zajedničke kozlice, počesće, ostavljali u šikarju, pod bentom, u krošnjama drveća, kupinju i drugdje, pojedinačne su pastiri odnosili svakodnevno kući i ponovo donosili u šumu. Kod izbora kozlice sudjelovali su najstariji pastiri i davali savjete što činiti da se izvede najbolje odsijecanje.

Najbolji verači su u krošnji drveća ostrim sječivom sjekirice odsjekli buduću kozlicu i štapove. Zasijecali su granu u vratnom dijelu kozlice kao da žele načiniti podeblji šiljak i na taj način izbjeći »čerepanje« (kalanje) grane vratnog dijela. Težili su da ta kozlica ima, pri izboru, približno jednake noge na kojima će sigurnije stajati i odolijevati udarcima štapova u rušenju i igri.

Pad nedorađene kozlice iz krošnje drveća pastiri su popraćivali burnim vikanjem, što će se moći uskoro igrati novim rekvizitima. Brzi pad takve buduće kozlice, još nedovršene, popraćivali su vjerovanjima, da će donositi sreću u igri onome tko ju je vješto odsjekao.

Stavljajući »zastrijavanje« (zapinjanje) u krošnjama i zastavljanje na granama nisu pastiri rado prihvaćali, jer su u tome vidjeli nenaklonost budućeg rekvizita, za neke i nesreću u igri. Kad bi kozlica sretno pala na zemlju, svi prisutni su je doticali rukama kao da tim dodiranjem prenose svoju volju na rekvizit. Izradbi kozlice posvećivali su posebnu pažnju. Nju se smjelo izrađivati sječivom oštre sjekirice, jer se mislilo da je to najbezbolniji način. Pastiri su suosjećali s drvjetom mislili su da drvo osjeća bol, da tuguje i pamti. Odsijecanjem rekvizita sa stabla u vegetaciji, pojavu sokova na mjestu

zasjeka, smatraju doslovce ovako: »Drevo plače!« U prošlosti, u svakoj prilici izradbe, pogotovo stariji pastiri, uvijek su popraćivali početak svojeg rada riječima: »Uz božju pomoć! Bog nam bio na pomoć! Bože, pomoz!« Vodili su računa i o sječivu sjekirice i nisu gotovo nikada blatnom i zardaalom izrađivali rekvizite. Smatrali su da bi tim blatom prenijeli na drvo sramotu koja je suprotna čistom ljudskom obrazu. Rđa je znak bolesti i zbog toga postoji uvjerenje da svaki rđavi čavao prenosi zao grč.

Kozlicu je obično izrađivao i doradivao onaj koji je išao po nju na stablo, a radio je brzo, vješto i pažljivo vrat i noge buduće kozlice. To je bila u početku gruba izradba kojom se postizavao osnovni oblik kozlice. Bitno je bilo postići pravilno stajanje kozlice na nogama i formirati duljinu njezinog vrata. Težilo se što uspravnijem položaju i stabilnosti na određenoj relativno ravnoj zemljanoj podlozi. Za neravne terene kozlici su zašiljivali nožice, da bi mogla lakše stajati laganim zabadanjem u zemlju.

Svaku novoizrađenu kozlicu »isprobavali su« na razne načine kako stoji, kako se ruši, gdje je najosjetljivija na udarce štapova, što još treba popraviti na njoj. Dobro sačuvana kora omogućavala je razna urezivanja i izrezivanja pastirskim nožicama u vratnom dijelu kozlice i na nogama. Pastiri su običavali ukrašavati ponajprije vrat, a iza toga noge ravnim i krivudavim linijama koje su se donekle pravilno izmjenjivale svojom širinom. Nije bila rijetkost da se na vratu kozlice pojavi križić, grančica bora, listić, latice cvijeta, zmija, točkice, štapić i sl. što je sve ovisilo o vremenu i raspoloženju pojedinog pastira i njegovom smislu i sposobnosti za ukrašavanje. Noge kozlice nisu ukrašavali urezivanjem već običnim izrezivanjem kore, kako bi ih što bolje i dulje sačuvali. Jedan dio vratnog dijela kozlice, u širini prosječne šake odraslijeg pastira, zašiljivan je bio u tupi šiljak pogodan za hvatanje rukom, a na samoj površini vrha, ukrašavan izrezivanjem i urezivanjem običnom simbolikom usjeka, ispresijecanih linija i drugim.

Nakon dobrog odabira kozlice i nakon njene izradbe, pastiri su nastojali sa istog stabla, gdje je kozlica odsječena, pronaći batine. Nije teško objasniti zašto je to činjeno tako, jer se znalo da ista kakvoća drveta najbolje odgovara za jedno i drugo. Duljina i debljina batina ovisila je o želji i mogućnostima određene grupe pastira. I nije bio rijedak slučaj da su gotovo iste grupe pastira, obzirom na starost, imale dosta različite rekvizite po visini, duljini i debljini, a time i po težini.

Uzimala se za igru takva batina kojom je prosječno razvijen pastir određene dobi mogao lako vladati i postizavati bar osrednje rezultate. Batine su bile najobičnije, neugledne ili bogato ukrašene, pravi predmeti vrhunske rezbarije s kojom se imalac dičio u svom pastir-

skom slobodnom vremenu. Nikad se u grupi nisu mogle naći dvije iste batine, već slične, jer je u slobodnom vremenu svaki želio da njegov rekvizit bude najbolji i najljepši. Radi toga i nije nikakvo čudo što se znalo čija je koja batina, makar se i nije kraj nje nalazio vlasnik. Batine takve izradbe također su nazivane nazivima njihovih pridjeva izvedenih od vlastitih imenica.

Čim bi se u blizini našla dva pastira sa potrebnim rekvizitima, igra kozličanja je mogla početi. U igri je sudjelovalo i više igrača. Ničim im se nije ograničavao broj. Stari kazivači, pokojni Stjepan Birovčec i Stjepan Leger, zapamtili su da je u njihovom pastirskom vremenu bilo štapova-gadaša duljine 40–60 cm i debljine 2–3 cm, što je opet ovisilo o sposobnosti i snazi grupe kozličara.

Najviše su za ovu igru korišteni tereni u šumi (linije, prosjeke), nasipi potocića, plandišta, livade, staze i puteljci. Ove igre su se izvodile u rano proljeće, cijele jeseni, do pred zimu, ponekad i za vrijeme blage zime. Igra je počinjala postavljanjem igrača u zamišljenu ravnu liniju (jedan uz drugoga) tako razmaknutih da su slobodno mahali rukama i okretali se u mjestu. Stajali su vrhovima prstiju bosa noge do linije naznačene vrbovim šibama, zabodenim kolčićima, linijom povučenom oštricom sjekirice, nožića i sl. Batine su stavljali jednim krajem vrha na gornji dio noge, do nožnog palca, a kažiprstom pogodne ruke pridržavali su palicu do samog trenutka izbačaja prema naprijed i što dalje od naznačene crte. Poznat je bio i drugi način izbačaja batine, a taj je bio takav da se palica položila na gornji dio bosa noge, u ravnotežu, prije samog izbačaja. Izbačaj batine izvodio se pomakom noge unazad-naprijed i naglim trzajem prema naprijed, da bi se postigao što dalji izbačaj štapa. To se izvodilo pojedinačno kako bi se moglo pratiti svakoga pri izbačaju.

Igrač u igri sa najmanje izbačenim štapom u dalj postojao je šudar-postavljač kozlice u početku igre. Toj ulozi postavljača nije se nitko radovao, jer je znao što ga čeka u toku igre. Ti trenuci su za osjetljivije igrače bili dosta neugodni, jer se smatralo da je postavljač drugorazredni igrač, s manje sreće, ponižavajuće uloge. Svako bi želio takvu ulogu »izmigoljiti« (izbjeci) i prepustiti je nekome drugome. Kad bi se dogodilo da netko ne prihvati takovu ulogu u igri, suigrači su ga javno odstranili iz igre, uzeli njegov štap, bacili ga što dalje od mjesta igre u grmlje ili travu, da ga ne može brzo naći. Pri tome su mu prijetili riječima: »Pazi se! Buš videl! Samo pazi! Buš ti došel na svoje! Ne moraš! Bez tebe moremo! Zapamti si kaj si napravil!«, itd. Preostali igrači su nastavili igru. Drugi po redu, sa najslabije izbačenim štapom u dalj, preuzimao je ulogu postavljača kozlice. Igrači su se složili i postavili kozlicu na nekih 15–20 m daljine od naznačene linije izbačaja batine. Šudar-postavljač nalazi se u blizini kozlice i u jednoj od »sporednih« ruku drži svoj štap. Ako je bio izričit lijevak, štap je držao u desnoj ruci i obratno. Njegov zadatak bio je da podiže srušenu kozlicu i postavlja je na naznačeno mjesto. Svi učesnici u igri, osim postavljača, istovremeno su izbacivali štapove prema kozlici i nastojali je srušiti i izbaciti što dalje od naznačenog mjesta stajanja.

Trenutak rušenja ili pada kozlice bio je najzanimljiviji. Šudar-postavljač kozlice trčao je prema kozlici, uzimao je i brzo postavljao na određeno mjesto, dok su preostali suigrači morali brzo trčati za svojim izbačenim štapovima, uzimati ih i »spašavati se« (vraćati) do mjesta iza naznačene linije. Postavljanjem kozlice šudar

je mogao gađati suigrače štapom, zaticati ih u nedozvoljenom polju. U koliko je koga pogodio svojim štapom, došlo je do zamjena uloge u igri. Svaki njegov promašaj i nezaticanje u igri produživalo je njegovu ulogu. Bilo je pravilo igre, u koliko netko na početku izbačaja štapa sruši kozlicu sam, trči po štap, izlaze se opasnosti da bude zatečen i pogođen, dok ostali nisu morali trčati, ali su ga bodrili riječima ohrabrenja i glasnim povcima. No, čim bi prvi srušio kozlicu, šudar ju je postavio, drugi su odmah brzo izbacivali svoje štapove i nastojali srušiti kozlicu, da time postavljača onemoguću u nakniti zaticanja. Bilo je i takovih trenutaka u igri da je postavljač kozlice svojim štapom naglo udario u nezgodno i osjetljivo mjesto suigrača, čak mu nanio ozbiljnu ozljedu, ali se nije stalo sa igrom. Na to se nije gledalo, jer su pastiri bili vični raznoraznim životnim tegobama i naporima. U toku igre težilo se, upravo određenom majstorstvu. Rušitelji kozlice nastojali su tronozac ili četveronožac što dalje odbaciti od mjesta postavljanja, postići da se u zraku nekoliko puta okrene oko svoje osi i opet padom postavi.

Takvim igračima su se divili i priznavali su im primat toga dana u igri: sposobnost, preciznost, brzinu trčanja, izdržljivost u igri. Ova igra nije bila ograničena prostora, vremenom ni učešćem igrača u igri. Traje prema želji prisutnih pastira. Najbolji u igri bili su oni koji su najviše puta rušili kozlicu i najmanje je morali postavljati. Najboljima u igri pripadala je čast, divljenje, po koja jabuka, obrok jela, ukrašena batina, pomoć pri navraćanju stoke i sl. Slabiji igrači u igri davali su svoj obrok, navraćali stoku, izvršavali određenu radnju na šaljiv način. Nakon ovakvog ustaljenog načina igranja, kao dijela prave tradicije, koja se prenosila sa koljena na koljeno, bilo je nečeg što joj nije po svom sadržaju i oblikom odgovaralo. To su bile igre preciznosti i točnosti, koje su slijedile nakon onih ustaljenih, smanjivanjem broja pastira u igri.

Počinjale su običnim dogovorom pojedinaca, parova, grupa. Na dogovorenoj udaljenosti postavili su kozlicu i gađali je u točno određen dio. To je mogao biti gornji, srednji i donji dio vrata. Pogotke su priznavali samo u dogovorene dijelove. Gađali su po tripud, pet puta, više puta i pamtili pogotke. Oni koji nisu ostvarivali dogovoren broj pogodaka, ispadali su iz igre, ponovo čekali svoj red, poslije igre drugih. Iza toga gađali su prvu nogu i samo pogoci u nju vrijedili su. Rušili su kozlicu pogađanjem lijeve i desne noge. Da bi se preciznost rukovanja batinom dovela do gotovo vrhunskih izbačaja, tražilo se da batina prođe povlačenjem između kozličnih nogu i ne sruši je. Komu je to uspijevalo, za toga se govorilo da je pravi »pogađaš« (strijelac). Zanimljivo je pripomenuti da je u svim tim igrama štap mogao udariti najprje u zemlju, a zatim u kozlicu. Priznavao se kao pravilan i čist udarac. Unatoč tome i takovu načinu igre, ipak se na kraju govorilo da je netko »čisteše« (čistiše, točnije) pogađao štapovima koji su proljetali zrakom, nego onaj kojemu su štapovi prije kozlice doticali zemlju.

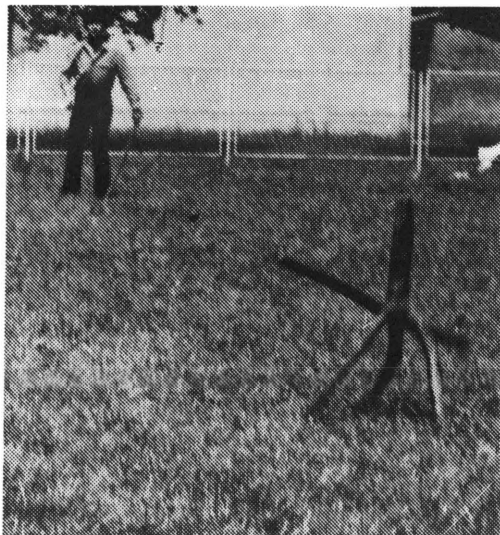
Kozlica kao disciplina takmičenja na Olimpijadi starih sportova u Brodancima

Ova zanimljiva i atraktivna igra postala je službena disciplina takmičenja na Olimpijadi starih sportova u Brodancima 1975. g. Samim time izgubila je dio svog tradicionalnog ruha i odjenula se u takmičarsko ruho.

Osim igrača, uvodi se voditelj nadmetanja, a to je sudac koji vrednuje rezultate svake ekipe sastavljene od 3 takmičara. Isprva se kozlica gađala na udaljenosti od 20 m, da bi se stalno ta udaljenost mijenjala, gotovo sa svakom takmičarskom godinom. U tom takmičenju vodi se računa o veličini tronošca ili četveronošca (kozlice), duljini i debljini batine, čistoći pogotka, što je jedan nov kvalitet u igri. Pogodak je u onom trenutku važeći, točan, pravilan, kada takmičar ne prestupi naznačenu liniju svojom nogom, a batinom pogodi samo kozlicu, bez prethodnog doticanja zemlje. Svaki takmičar u ekipi (koja broji 3 člana) baca 10 batina, rezultati se bilježe na papiru, sumiraju i objavljuju službeno. Za svaki točan pogodak dobiva se po jedan bod. Pojedinač ili grupa postaju pobjednici olimpijade kada ostvare najveći broj pozitivnih pogodaka. Mlađem uzrastu (pionirima) bilo je dopušteno gađanje kozlice na 10 m. Od 1983. g. ponovo su promijenjene udaljenosti postavljanja kozlice. Pioniri gađaju na 7, a seniori na 12 m. Svi kozlicu gađaju istim batinama. Najčešće se dogovorom rješava način takmičenja i redosljed 3 najbolje ekipe. Pioniri za najbolje uspjehe dobivaju posebne nagrade, dok odrasli dobivaju medalje i prijelazni pehar. Rezultati se tom prigodom objavljuju i izvodi se proglašenje pobjednika. Taj način takmičenja učešćem svih odjednom je najprikladniji i najbolji, jer u njemu sudjeluju sve prijavljene ekipe i pojedinci. U toku takmičenja ima određenih slabosti koje se odnose na procjenu valjanosti određenih problematičnih pogodaka. Do sada nije riješeno pitanje istovremenog udarca batine u kozlicu i njeno rušenje sa istovremenim doticajem zemlje. Takvi slučajevi su vrlo sporni i sve zavisi od odluke suca. Vrednovanjem rezultata nije riješeno pitanje davanja prednosti nekim ekipama sa istim brojem bodova. To znači da nekoliko ekipa može imati isti broj bodova, pri čemu se ne uzimaju u obzir pogoci kozlice i njeno nerušenje. Trebalo bi i tu vrijednost uzeti u obzir, a to znači da bi se moglo računati, recimo, 3 čista rušenja i 2 udarca u kozlicu, što bi značilo 3 rušenja i 2 doticaja. To nije isto i ravno samo rušenju 3 puta, već znači kvalitetno nešto više i bolje. Nisu iste vrijednosti kada se kozlica batinom pomakne sa naznačenog mjesta, a ne padne, načini »zib« (njihaj) lijevo ili desno, naprijed-nazad. Pogodak u sam vrh gornjeg dijela vrata ili »sjed« čini nešto posebno i vrijedno, ali se ne uzima kao razlika u vrednovanju takmičenja, jer to su te takmičarske finese slične streljačkim. »Provlak« (let batine između nogu, bez njenog doticaja) morao bi biti uzet kao posebna bodovna vrijednost. Premet kozlice u mjestu i ponovni stoj nije uzet u obzir ni kao njeno rušenje, ni kao posebna bodovna vrijednost. To se ne čini ni u prilici kad batinom i snažnim udarcem netko kozlicu nekoliko puta dovodi u premet (okretanje i skakanje) i ponovni stoj.

Stilovi bacanja u kozličanju

U samom početku igranja štapom i kozlicom, pastiri su izvodili jednostavna bacanja. Ta izbacivanja štapova, prema kozlici, bila su za sve jednaka i obavezna. Čim bi netko želio izvesti poneki novitet, prigovaralo bi mu se zbog toga, davalo određeno upozorenje da tako ne radi, jer zna na koji način treba sudjelovati u igri. Mada su poneka takva bacanja štapova davala slabije rezultate, teško se odstupalo od njih pod izgovorom: »Tak so itali stari naš japa i drugač se nesme!« (Tako je bacao djed i drugačije se ne smije i ne vrijedi).

Stil lijevo i desno sa strane od takmičareva tijela (na međunarodnoj smotri kozlicu gađa 1985. god. Mato Mikleš)

Sve je to uvjetovala određena tradicija a s njom i uloga starješine u porodici. Čim počinje uloga starješine u porodici slabiti u tradicionalnom smislu, određena tradicija u igri postepeno se napušta, dolazi do promjene u dijelovima igre i cijeloj igri. Najviše se to zapazilo u promjeni duljine, debljine i težine štapa. Samim tim dolazi do poteškoća, više se na ustaljeni i stari način ne mogu postizavati zapaženiji rezultati. To dovodi do nužne promjene bacanja štapova, posebice u redovima mladih članova i nižih po uzrastu.

S pravom se može reći da poštovi sesvećka škola gađanja kozlice. To je zapaženo u staroj i tradicionalnoj igri s kozlicom, a posebice u suvremenom trenutku igre i takmičenju. Tu se, zapravo, radi o novim načinima bacanja štapova, koji su toliko bogati i različiti od ostalih natjecatelja na Olimpijadi starih sportova u Brodancima da zadivljuju ne samo svojim vrhunskim rezultatima već i ljepotom rukovanja batinom.

Uvijek isti način bacanja batine do kozlice dovodi do određenog stila. Taj stil odgovara temperamentu svakog igrača i određene grupe učesnika u takmičenju. Stilom se otkriva čovjek i njegova značajka ukupnog psihofizičkog sustava u određenom vremenu, dobi, na prostoru igre i u takmičenju, uz prisustvo gledatelja.

Najsretnije rješenje postiže se u formiranju ekipe (trojke) kozličara kada se uspiju naći pojedinci mirnih karaktera i najboljih stilova.

a) Stil visokog zamaha okomitim štapom iznad glave

Taj način bacanja pogodan je za rastom više takmičare. To je jedan od starijih i tradicionalnih bacanja, koji ništa nije izgubio od svoje nekadašnje forme i sadržaja. Traži potpunu koncentraciju ličnosti, siguran zamah

rukom i ustaljen izbačaj palice, jer je cilj dosta malen (širina kozlice). Pri izbačaju štapa veliku ulogu igra šaka takmičara i sigurno držanje palice u njoj. Tijelo prilikom izbacivanja štapa ostaje mirno, da bi se postigao što pravilniji let i usmjerio u željeni cilj. Takav način nije plodotvoran u igri, vrlo rijetko ga prihvaćaju takmičari, pogotovo kad je velika grupa takmičara i gledatelja.

b) Stil lijevo i desno sa strane od tamičarova tijela

To su izbačaji štapova za ljevake i dešnjake, kad je ruka u poziciji raširenoga velikog štampanog slova V. Štap se drži u položaju malo ukošenom i većinom iznad glave, malo zabačen iza leđa i unazad. Traži raskoračni stav nogu i naglašenije gibanje tijela u ramenom pojasu. Palica leti ukoso prema kozlici lijevo ili desno, okreće se oko svoje osi i pokriva prostor u većoj širini, što daje mogućnost sigurnijeg pogotka, a posebice dobre rezultate zahvaćanjem vrata kozlice.

c) Nabačaj na kozlicu

Taj način gađanja kozlice više je igra nego način takmičenja. Time neki sudionici žele dokazati svoju raznovrsnost izbacivanja štapova. Praksa je pokazala da takav način nije djelotvoran u rezultatima. Tijelo ostaje u normlanom položaju. Štap se prihvaća šakom ili sa dva prsta i iz visa uz tijelo izbacuje prema kozlici. Tom prigodom može imati više kretanja kroz zrak. Jedan može biti mirniji i položeniji kojim se štap izvlači iz kosog položaja u položeni, u odnosu na zemljište, dok je drugi rotirajući. Štap se okreće oko svoje osi izbačen

prema kozlici. Ne daju naročite i veće rezultate, jer je igračima većinom težnja da štap padne na vrh vrata kozlice, zatiče je u položaju pune stabilnosti i manje mogućnosti pada.

d) Lijevo i desno položeno sa strane

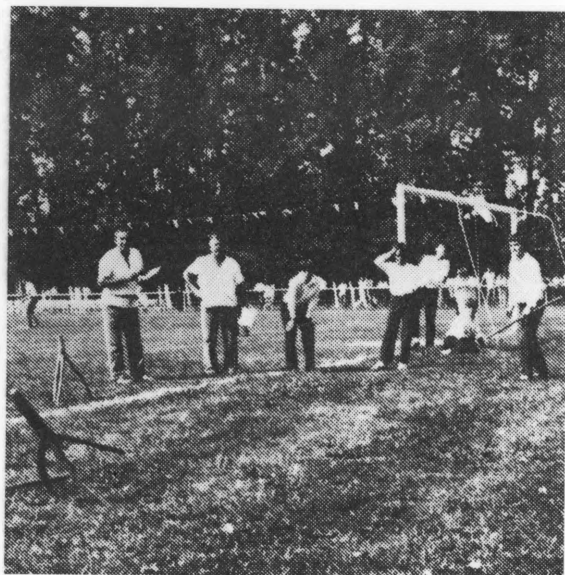
U ovom načinu izbačaja palice ruka može biti u dva položaja. Jedan je kada ruka sa podlakticom i nadlakticom čini šire veliko štampano slovo V, ili je ispružena, a štap se drži lijevo i desno u položenu položaju prema zemlji i okomitom prema tijelu. Izbačaj može biti mirniji i brži. Pri mirnijem izbačaju štap se manje okreće oko svoje osi (jednom, dva put, triput). U jačem izbačaju štap stalno rotira oko svoje osi. Taj način i najučestaliji stil (novijeg vremena) dao je do sada najbolje rezultate i njime su oboreni svi dosadašnji rekordi (rušenje kozlice po 7, 8, 9, 10 puta) u seniorskoj konkurenciji, na udaljenosti od 10 m.

e) Kovačić-Gašparov stil

To je način bacanja batine iznad glave sa dva položaja ruke. Prvi položaj ruke je taj da nadlaktica i podlaktica čine pravi kut. U drugom načinu se ruka ispruži okomito uvis. U prvom i drugom načinu izbacivanja štap se prihvati na sredini svim prstima i dovede u ravnotežu, tako da se nalazi u vodoravnom položaju prema zemlji. Izbačaj štapa mogu izvoditi učesnici nižeg rasta uz mali zalet do crte izbačaja, a rastom viši u mjestu. U jednoj i drugoj mogućnosti zamah se vrši zabacivanjem ruke prema unazad i naprijed. Kad se štap izbacuje sa mjestu, najbolje je da takmičar zauzme raskoračni stav nogu. Položaj nogu naprijed i nazad daje sigurnost cje-

Stil lijevo i desno položeno sa strane od tijela (na međunarodnoj smotri kozlicu gađa Marijan Kolar, 1985. god.)

Kovačić-Fičko – Kovač stil (koplje stil) Na olimpijadi starih sportova u Brodancima, 1986. Gada ekipa Podravske Sesveta

lom tijelu i određenu stabilnost, točnost u pogocima i natprosječne rezultate. Let palice u blagim polukruzima prema kozlici, na kraćim udaljenostima (5, 7, 10 m) dat će optimalne i sigurne pogotke, a time i visoke takmičarske rezultate. Let palice u kraćem i nesigurnom polukrugu završit će redovito podbačajem (padom ispred kozlice, prijevremenim doticanjem zemlje, a ne kozlice). Prevelik polukrug uzleta izbačenog štapa dat će prebačaje i promašivanje same kozlice, a time i lošije rezultate. Najbolji rezultati postizavati će se letom štapa u takvom polukrugu koji postigne na sredini udaljenosti od takmičara do kozlice određenu visinu 3–4 kozlice i blagi silazak prema vratu kozlice.

f) Kovačić-Fičko-Kovač stil (koplje stil)

Ovaj stil uveden je pred 8 godina u pionirskoj selekciji Sekcije narodnih sportova, u okviru učeničkih slobodnih aktivnosti. Najviše uspjeha imao je istim stilom Zeljko Fičko pridonijevši nizu pojedinačnih i ekipnih pobjeda na Olimpijadama starih sportova u Brodancima. I danas tim stilom baca Antun Kovač i niz drugih i postižu zapažene rezultate u seniorskoj konkurenciji. Za pravilno razumijevanje i izvođenje ovog stila potrebno je da svaki učesnik u takmičenju ima pravilan položaj tijela. Uz uspravno držanje tijela zauzme se raskoračni stav nogu na propisni razmak, da bi se postigla najbolja stabilnost i gibljivost cijelog tijela. Štap za gađanje ili rušenje kozlice uzima se onom rukom kojom takmičari najbolje ostvaruju rezultate. Otvori se šaka, štap položi tako da najprije svojom duljinom i težinom dođe u ravnotežu na ruci. Iza toga dovodi se ga u malo kosi položaj, da mu prednji kraj (vrh je neznatno uzdig-

nut prema cilju), čvrsto prihvaćen palcem, kažiprstom, srednjakom i pripreman za izbačaj. Što se više ruka dovede iz položaja pravog kuta prama glavi u šiljasti kut, postiže se veća stabilnost, sigurnost i točnost izbačaja, a time i bolji rezultati u rušenju kozlice. Mlađi uzrast takmičara najbolje je ispočetka navikavati da rukom iz istog položaja štap povedu unazad (kao koplje) i što bržim i jačim vođenjem už tijelo izbace ga prema željenom cilju. Pri tome treba stalno zadržati isti položaj tijela i nogu. Najbolje je da svaki učesnik svakome dodaje palice, pri izbačaju, jer se tako najmanje remeti ukupna stabilnost tijela i sigurnost. Jedni će štap iz tog položaja izbacivati direktno, da prednjim vrhom gađa bilo koji dio kozlice i tako je ruši. Takav let štapa ne donosi najbolje pogotke, jer je njegova sila udara i mogućnost rušenja svedena u malu točku površine, a u veću vjerojatnost promašaja. Izuzetno dobri rezultati gađanja i rušenja kozlice postižu se tako da štap iz tog položaja, pri samom izbačaju, malo zakrivimo prednjim krajem ulijevo ili udesno i tada će se ostvariti zakretanje palice pred kozlicom, pa će najčešće bilo kojim dijelom ukupne duljine štapa biti kozlica sigurno pogodena i srušena, naročito kad dotakne njen vratni dio.

Upute voditeljima za pripreme takmičara u disciplini kozlice

Treba znati da se gotovo nikada ne ponavljaju dva ista već slična karaktera čovjeka u življenju, igri i takmičenju. Postavlja se pitanje kako uskladiti te individualne razlike i sličnosti i usmjeriti ih u jedan približno takmičarski sklad. Približna skladnost stvara ekipu, a prosjek njihovih vrijednosti daje ukupne rezultate. Nije svejedno tko će od tri člana izabrane ekipe izvoditi početna bacanja batine prema kozlici. Najpogodnija je ona ličnost koja svojim temperamentom ulijeva sigurnost preostalim članovima ekipe, mirno i sabrano izvoditi bacanja najbolje odabranim, koji snažnim i brzim izbačajima završava prosječnim rezultatima svoju ulogu u igri i ekipi. Pronaći tri približno ista člana ekipe, sa istim stilom bacanja palice, bilo bi gotovo idealno rješenje u teoretskom smislu riječi, ali praksa pokazuje da se ovo rijetko kada može ostvariti. Zato je preporuka svakom voditelju da teži ostvarenju onoga što je moguće, a ne onoga što je teoretska pretpostavka jedne koncepcije. Svakomu je jasno, dok je u igri mlađi učesnik, u toku formiranja karaktera i ličnosti, da će on kao takav pokazivati različitosti ponašanja, iznenađivati, mijenjati način igre, dovoditi voditelja do očitih dilema i reagiranja u bilo kojem pogledu. Baš ta još nezrela dob takmičara nije pogodna da se u njoj stvaraju neki odrasli modeli ponašanja i takmičenja, jer je to doba igre, promjenjive životne dinamike, uvjetovane snažnim procesom psihofizičkih promjena. Zato nije poželjno ni u kom slučaju pretjerivati s dječjim mogućnostima, već ih dovoditi u sklad s razvojem i vremenom u kojem se određeno dijete nalazi. S pravom kažemo da su nam želje u tom razdoblju velike i nerealne, a mogućnosti daleko od naših ukupnih psihofizičkih sposobnosti. No, ne treba to uzimati kao neku unaprijed datu i određenu šablonu. Postoje za nekoga izuzeci, ali su oni rjeđi, u neznatnom postotku prema većini. Razlike u visini uzrasta poželjne su među članovima ekipe i sve tri zajedno daju opet jednu prosječnost. Baš je u ta-

Lijevo i desno položeno sa strane od tijela. Na Muszola igrama 1985. godine u gradu Szegedu u Mađarskoj. Željko Kovačić

kovom izboru data mogućnost da voditelj određenim stilovima dovede do približne razine sposobnosti i mogućnosti svih članova. Promatranjem prirodnog držanja tijela prema držanju tijela u igri, takmičenju, zatim značajke i mogućnosti bacanja za svakoga dobro se moraju zapaziti, kako bi se te prirodne vrijednosti razvijale, sve više poboljšavale stalnim radom, vježbanjem, od jednostavnog do složenijeg sadržaja. Početno zabavljajne štapom određene duljine, debljine i težine, bez određenog takmičarskog cilja, pogotka, najbolje će privoliti mladu ličnost da razvija svoju sposobnost i prevladava određenu »spetost« (ukočenost). Prvi neuspjesi ili uspjesi utječu u pozitivnom ili negativnom smislu. Zbog toga je značajno uvoditi svakog novog kozličara preko igre u nenametljiva takmičenja i doći do rezultata strpljivo i postupno. Kad ovlada štapom, uskladi vlastite mogućnosti, početak spontani interes za nadmetanje, takmičenje, što je pokazala praksa u radu sa svim mlađim uzrastima djece od 6 do 10 godina. Na putu formiranja ličnosti budućeg takmičara izuzetno važnu ulogu igra strpljiv, uporan, suzdržljiv, stručan voditelj u čijem radu ima takta, energije, istinske volje i ljubavi, određenog uvjerenja da će takmičar sigurno uspjjeti. U cjelokupnom radu velik značaj ima ukupna organizacija vođenja i surađivanja s mlađima. Ništa se ne smije propustiti stihijskom radu, jer bi zbog toga mlada ličnost mogla biti dovedena u pitanje. Za pravilno vođenje mladog čovjeka najbolja je metoda demonstracije, igre, razgovora, uvjeravanja, objašnjavanja drugarskog dijaloga, analitičko-sintetička, metoda ravnopravnih subjekata, a izbor ovisi o načinu rada. Rezultati rada

neće u toku istog dana određenog godišnjeg doba biti isti, već približni. Variranjem vremenskih vrijednosti i ličnost kao sastavni dio prirode dolazi pod zakonitost tih utjecaja, nalazi se u tim utjecajima, što ovisi o pojedinim organima čovjekova bića.

Pripreme pojedinaca i grupe takmičara najpogodnije su u onim vremenskim uvjetima kad su najoptimalniji vremenski uslovi (tlak zraka normalan, vlažnost zraka odgovarajuća, dostatna toplina, malo vjetrovito i suho vrijeme), tereni priprema u šumovitim predjelima i na određenoj nadmorskoj visini). Uz to važno je uzimanje obroka i kalorična vrijednost hrane. Ne treba zanemariti princip postupnosti i sistematičnosti da bi se došlo približno istom cilju. Voditelj će u toku rada preferirati sposobnost takmičara u starim sportovima, da bi poslužile kao pomoć onima koji imaju manje sposobnosti. Nije poželjno nečiju istaknutu sposobnost postavljati kao nedostižni cilj, jer bi se na taj način nečija prosječna vrijednost dovela u pitanje, a time i ličnost mladog takmičara. Treba obuzdavati lažni rivalitet i težnju za pobjedom pod svaku cijenu. Misao velikog Piere de Coubertina ima svoje puno značenje baš u disciplinama starog sporta naših naroda i narodnosti i u sadržajima Olimpijade starih sportova u Brodancima: »Važno je učestvovati!« Time je rečeno sve. Čista i poštena pobjeda je radost svakoga, ali važan je i objektivni stav prema pobjeđenom, tj. da je i on u toj pobjedi prisutan, ako se zaista radi o sportu istinskih vrijednosti, potpuno amaterskog značaja, a upravo tu mogućnost pružaju stari sportovi svojim sadržajima i formama i u suvremenom svijetu sporta i nadmetanja.